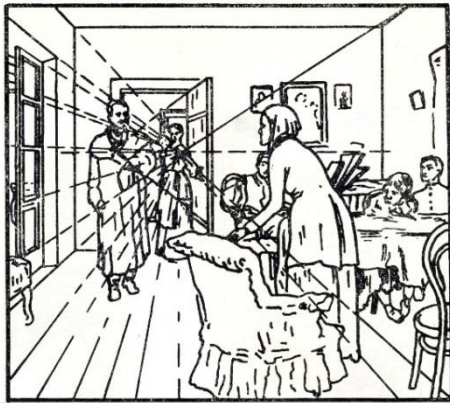


4.2. Рангтасвирда перспектива.



16 б - расм. Картинада
перспектива.

Текислик юзасида уч ўлчамли ҳар қандай тасвирни бажариш ҳозирда **перспектива** деб атайдилар. Текислик бўшлиғида перспектива қурилиши кўпинча архитектура лойиҳаларида ишлатилган. Перспектива бир нуқтадан туриб қараганимизда ҳосил бўлган бинолар чизиқли перспективасини тушинсак, бундан ташқари ҳавоий перспектива, ранг перспективаси, картинада эса муҳит перспективаси ҳам мавжуд. (16 б - расм).

Бадий образ ифодалилиги натуранинг ифодалилиги билан аниқланади. Шунинг учун натуранинг маънолигини, ҳаракат ҳолатининг характерли томонларини илғаб олишни, унинг образини топишга ҳаракат қилади. Ҳар бир буюм ёки шакл қайсидир томонидан кўпроқ характерли хусусиятга эга. Горизонт чизиғини ва кўриш нуқтасини танлашда чапдан ёки ўнгдан, яқин ёки узоқдан қараб натурани ифодали, характерли томонидан тасвирлашга ҳаракат қилинади. Қараш бурчаги ва қараш нуқтаси картина композицияси тузилишида муҳим элемент ҳисобланади. Масалан: манзарада одам тасвирини жойлаштиришда уни олдинги планларда тасвирлашда қоматни йўқолиб кетишидан сақлайди. Ўта олдинги планга чиқариб юбориш ҳам нотўғри бўлиши мумкин. Шунинг учун кўриш нуқтасини танлашда одам боши, одамлар гуруҳи ва табиат бўшлиғига мутаносиб бўлиши керак.

Ҳар қандай рангтасвирда ўз кўриш нуқтасига эга бўлиши зарур. Горизонт чизиғи кўриш баландлигида бўлса, картина хотиржамлик таассуротини қолдиради. Баланд горизонт чизиғи эса картинада кўпроқ, кенг табиатни кўрсатиб буюклик, кўп планлиликни ҳосил қилади.

Рангтасвир санъатида перспектива ёрдамида ҳаққоний ҳаётни тасвирлашда ранг ва ҳавойй перспектива ҳам муҳим аҳамиятга эга. Кузатувлардан биламизки шакллар биздан узоқлашган сари қора рангдагилар оқаради, оқ рангдагилар эса қораяди. Баъзи ранглар ҳаво таъсири остида кўкимтир (кулранг) тусга айланади ва ҳар қандай ранг ўз кучини йўқота бошлайди.

Таянч иборалар: рангтасвир, композиция, восита, контраст, ранг, реалистик санъат, тасвир, суртма (доғ), нурсоя, тус, чизик, перспектива, этюд.

Саволлар:

1. *Рангтасвирда суртма (доғ) нима?*
2. *Рангтасвирда нурсоя нима?*
3. *Рангтасвирда тус нима?*
4. *Рангтасвирда нурсоя қандай ёрдам беради?*
5. *Одам боши рангтасвир текислигида ранглар қандай?*
6. *Рангтасвирда перспектива нима беради?*
7. *Рангтасвирда ранг доғи қандай рол ўйнайди?*
8. *Рангтасвирда туслар нима мақсадда бажарилади?*